

ליציקה

לישועתך פי קיוויתי

פרשה: תרומה

אריק: ר"ח אדר א' תשע"ד

8 גיליון < אלון שזו"י > אילוני נשמח הרב מנחם פרומן חי-פוסט 33" < גיליון 8

עושר גדול.

עושר, זהו אחד המאפיינים של בני ישראל היוצאים ממצרים. עם ישראל זכה לשני סבבים של קבלת רכוש ממצרים. הראשון- לקראת יציאתם, והייתה בכך כמות רכוש לא מבוטלת. השני היה של-רב שזכו לו בים סוף. על כך אומרים חז"ל שגדולה ביזת הים מביזת מצרים (עשאוה כמצולה שאין בה דגים", עד כדי-כך!). אע"פ שעדיין לא בטוח שהיה כאן כיסוי לחוב של מאות אלפי משכורות עבור מאות שנות עבודה, בכל אופן, העם שיצא ממצרים היה בהחלט עשיר מאוד, וכנראה אף במימדים סביבתיים - ביחס לעמים שכני המדבר.

ניתן לדמיין את המהפך העצום והמורגש המתרחש באנשים העוברים מעבדים נטולי-כל לאנשים עשירים בין לילה. בני"י צפו בעושר הזה רק מן הצד השני של המתרס, עושר השמור למלכים. כעת הם עצמם מהלכים במציאות מלאי זהב וכסף.

אלא, שכבר בתחנה הראשונה מיד לאחר שירת הים, כאשר העם צועד במדבר - צמא מפעפע בו. הוא מגיע למקור-מים, אלא שהמים מרים ואין אפשרות לשתותם. העם מתלונן, ומשה צועק אל ה'. ברגעים אלו, יש לעם מים בקרבתם אך הם אינם יכולים לשתות מהם, וכן לא להמשיך הלאה מחמת הצמא המתגבר. זהו חתך זמן המסמן סוג של 'קריעת ים-סוף' קומפקטית בין העם לבין עושרו: אומנם ניתן להבין זאת שאין בידו של עושרם העצום למנוע צמא, אך כשהעושר אינו יכול להמציא פיתרון למצוקת חיים, עושרם הופך כמעט לסתמי.

זהו סדק ראשון במצב החדש. הפתרון הוא פיתרון 'פשוט', עץ. הקב"ה מורה למשה לקחת עץ, ובהשלכתו למים, המים מתמתקים והופכים ראויים לשתיה.

פרשיה זו אכן מדגישה בסופה שיש בסיפור תמציתי זה, מבוא לשיעור עמוק לעם הבא לרפאם ממחלות מצריות למינן: "שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסהו ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך... כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רופאך".

בסוף מעמד הר סיני, ישנו ציווי על בניית מזבח לה', הציווי פותח במילים: "לא תעשון איתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם". וממשיך: "מזבח אדמה תעשה לי... ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה". לאיסור אלהי זהב וכסף מצטרף איסור סיתות של אבני המזבח בחרב. אם כן, למזבח

מיועדים שני סוגי חומרים: אדמה או אבן, ושניהם בראשוניותם, ובפשטותם. (גם לוחות הברית העתידיים שירדו בקרוב לבני ישראל גם הם יהיו עשויים מאבן. גם חומרי השמיים, אינם מערבבים זהב וכסף במתנתם).

בני"י מקבלים שיעור קשה לעיכול הכולל התעלמות ממצבם החומרי החדש. כל החומרים הנדרשים מהם לעבוד את ה' הם דווקא הפשוטים ביותר: עץ, אדמה, אבנים, אלו החומרים עימם ה' עושה להם ניסים, אלו החומרים אותם ה' רוצה לעבודתו. הם חיים חיי מדבר בו כל זהבם וכסףם הופך מיותר מכביד, ואולי אף מצמיא במשקלו המיותר.

באופן ראשוני יש משהו מאוד מובן וחזק בעבודת ה' המונחת על רגבי הפשטות. החומרים הבסיסיים קיימים בסביבת כל אחד. בזכות כך עבודת ה' מתאפשרת לכל אחד. היא אינה דורשת הישגיות. (גם במובן הרחב יותר אינה דורשת 'השגה' כתנאי בעבודת ה'). ולכן אחד עשיר אחד עני, אחד פשוט ואחד בעל הארות, כולם שייכים בה כאחד. כמו כן, כל יסוד כזה בזכות עתיקותו והיותו נפוץ בעולם בעצם היה שותף כמעט בכל מאורעות החיים מאדם הראשון עד עתה, וכל נגיעה ביסוד כזה היא נגיעה רב-דורית. מסתמן שעבודת ה' לא רק שאינה תלויה בכסף וזהב אלא יש צד שהזהב והכסף מסוכננים לה, בכך שהם שטחיים, מכיוון שאינם מעורבים באופן בסיסי בפיתולי החיים. (הכסף והזהב, גם הם עתיקים, ונמצאים בתורה כבר מבראשית ומופיעים במספר צמתים, אך אינם מהודקים לתנועת האדם אלא מזדמנים ונעלמים). רמז נוסף למסוכנותם חבוי באיסור אלילי זהב וכסף שהוזכר לעייל. הוא כנראה מופיע גם בניגודיות לתרבות האלילית המצרית, אך הוא מוזר בפירוטו דווקא את הזהב והכסף... הרי איסור האלילות לכאורה משתייך לכל סוגי הפסלים? מדוע האיסור כאן מסויג דווקא לזהב וכסף ולא רשום כאיסור כללי? מה עם אלילי עץ או אדמה (חימר) הפשוטים?

בני"י עוברים עד כה מסע הופך קרביים. הם עמוסי זהב וכסף, ולאורך התקופה הראשונה של יציאתם

עיצוב: תרצה צוברי 029962020

שיר של הרב מנחם פרומן על פרשת תרומה:

מול פני המקדש

הנה זה בית אלקים

ואיפה-זה הוא

מסתתר מעל השולחן הערוך המכוסה זהה

או מתחתיו של מכסה העורות המאודמים

הנראה הוא באור הנרות הדוממים

בחושך או בסתר היריעות השחורות?

מי זה עומד מאחורי כותל הקררשים

או בחלל הלוחות הנבובים של מזבח-הברית –

החללים שנפלו על מזבח-הדמים?

ואולי בלב החלל הזה שלתוכו נפלנו, בחל שהוא משכנו

דווקא שם – בתוך החללים הנבובים שהם לבבנו?

או נחבא הוא בארון

אשר בו חבויים מאין-רואה לוחות הברית הכרותה?

בקשתיו ולא מצאתיו.

מצאוני שומרי-המקדש – השומרים השחורים הסובבים

בערים

השבעתי אתכם בני-ירושלים: את שאהבה נפשי

ראיתם?

הביטו בי בפנים דוממות שומרי-החומות.

כמעט שעברתי מהם –

אני לדרכי והם לדרכם, ראש בראש בפנים בפנים.

מה זה עבר כהרף עין בין עינינו

הלא ראינו עין בעין?

האמנם ברית כרותה היא לעינים:

שם, במקום שפני איש אל אחיו

זה בית אלקים וזה שער השמים?

לע"נ ראובן דוד בן טוביה סאטניק
לע"נ ציון בן אהרון צוברי
לע"נ חוה בת יהושע יוסף
לע"נ ממי בת אפרים

ממצרים זהבם וכסףם לא רלוונטי. מילא, אינו רלוונטי לחיי מדבר, זה צפוי, אך המעורר תהיה הוא שרכושם איננו רלוונטי כלל לעבודת ה'. אין לו מקום במערכת היחסים הנבנית, הקב"ה אינו נותן לו מקום בבניית יסודות הקשר ביניהם. גם הברית שנכרתה בפרשה הקודמת לא כללה כסף וזהב. היה בה ספר, היה בה דם, היו קורבנות, היא היוותה חריטה בחיים, אך ללא מעורבות ממון. אם בני ישראל היו זורקים כעת את זהבם לאש, כנראה לא היה יוצא עגל אלא גוש-זהב בצורת סימן שאלה גדול ורוויי-תמיהה: מה מקומו של זה אצלם? האם בארץ הלא ידועה כן יצטרכו לכסף וזהב? זוהי הרי ארץ אלוהיהם המוכר להם עד כה כמי שאינו מתעסק בכך. האם זהב וכסף גובלים בפיסליות או אלילות? היש אלרגיה רוחנית לריבוי ממון וחומריות?

העלייה השנייה, לא של הציננות, של משה להר, מקבלת תפנית, או נכנסת לחדר אחר בארמון האלוהי: היא מלאת הוראות מדוקדקות ועיסוק בזהב וכסף.

לאחר בניית היסודות הדתיים בעזרת חומרים פשוטים בלבד, ופריסת יסודות החיים בפרשת משפטים (עלייה הראשונה להר לאחר מעמד הר סיני), באה העלייה השנייה של משה (הפרשה שלנו), בה הוא מקבל הוראות מדוקדקות למבנה המשכן שמרוכזים בו זהב וכסף באופן רחב ומרכזי. כבר במפרשים יש מחלוקת האם המשכן הוא תוכנית של לכתחילה או מענה דיעבדי לבעיה במציאות. ניתן להכיל את המחלוקת על הבנה זו: הקב"ה רצה פשוטות אך המשכן בא בדיעבד לתת תנופה רוחנית ל'מצוקת העשירות הסתמית'. או מלכתחילה היה כאן תכנון דו שלבי: שלב ראשון: ביסוס של עבודת ה' על דפוסים חברתיים בריאים, ועל חומרים פשוטים, וכנדבך שני, הוספת התכולה האנושית הקיימת על גווניה וכישרונותיה לעבודת ה'. לכאן או לכאן, אחד הדברים המשקפים את שתי הבחינות הם חומרי הכלים: רבים מכלי המשכן, זהבם רק מצפה אותם: הכלי בבסיסו פשוט, עץ, הזהב - מעטפת. מרכז קודש הקודשים סובב סביב אבן - לוחות האבן. האבן הכתובה משמשת גם **בסיס** איתן לכרובי הזהב שמעליהן. ובבית המקדש יש כמרכז גם את אבן-השתייה).

בני ישראל מתועדים לעבוד את ה' מעתה בכל מאודם, בממונם, סוף-סוף אין פינות הנותרות ללא דו-שיח עם אלוהים. הגיע הזמן להרים את הזהב מרבצו הכבד וחסר היחס, ולהכניסו לקרבת אלוהים. האם משה יספיק לרדת עם הבשורה החדשה? נראה שעגל הזהב היה חסר סבלנות, וקפץ. אך היה שם משהו גדול יותר מחטא, אלא שזה שייך לסיפור אחר - לפרשת כי תישא... לישועתך קיוותי ה'.